

MÜZİK KAVRAMI VE TÜRKİYE’DE DİNLENEN BAZI MÜZİK TÜRLERİ

Çiğdem Eda ANGI¹

ÖZET

Bu araştırmada, müzik kavramının ve Türkiye’de dinlenen bazı müzik türlerinin tanımına ve ortaya çıktıkları dönemden itibaren günümüze kadar olan gelişimine kısaca yer verilmiştir. Araştırma konusu itibarıyla incelenecek müzik türleri arabesk müzik, blues/caz müzik, hiphop/rap müziği, klasik müzik, pop müziği, rock/metal müziği, tasavvuf müziği ve Türk Halk Müziği ve Türk Sanat Müziği’ dir. Araştırma taşıdığı amaç ve bu amaca uygun olarak kullanılan yöntem bakımından betimsel bir çalışmadır. Yapılan bu çalışma, birçok müzik türünün açıklanması ve bu konuda çalışma yapacak araştırmacılara kaynak oluşturması bakımından önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler : Müzik, Müzik Türleri

¹ Arş. Gör. Dr. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, edaangi@yahoo.com

*Bu çalışma “Lise Öğrencilerinin Demografik Özellikleri ile Dinledikleri Müzik Türleri” isimli doktora tezinin bir kısmından hazırlanmıştır.

CONCEPT OF MUSIC AND LISTENED SOME GENRES OF MUSIC IN TURKEY

Angı, Çiğdem Eda. "Müzik Kavramı ve Türkiye’de Dinlenen Bazı Müzik Türleri". *İdil* 2.10 (2013): 59-81.

Angı, Ç. E. (2013). Müzik Kavramı ve Türkiye’de Dinlenen Bazı Müzik Türleri. *İdil*, 2 (10), s.59-81.

ABSTRACT

In this research, the concept of music and the definition of the listened some genres of music in Turkey, from the period up to the present development are briefly mentioned. According to the research, the music types which will be searched, are arabesque music, blues music/jazz music, hiphop/rap music, classical music, pop music, rock/metal music, sufi music, Turkish folk music, Turkish art music. The research is a descriptive workout due to its purpose and method used. This research is important by means of being a source for the researchers and explaining various music types.

Keywords: Music, Music Genres.

1. GİRİŞ

Müzik, yaşamın en eski kavramlarından biridir. Yüzyıllar içinde o günkü zamana, o zamanın insanlarına, o insanların oluşturduğu toplumlara göre kendini çoğaltarak, yenileyerek ve geliştirerek evrimleşmiş olan müzik, günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. Müzik olduğu ilk çağlardan bu yana; insanlar ve toplumlar için kendini ifade etme, tanımlama, anlatma ve birbirleri ile uzlaşma yolu olarak kullanılmıştır. Duygu ve düşüncelerin dizini olan müzik, sahip olduğu ifade gücüyle adeta eşsizdir.

Bugün karmaşık bir sanat dalı olarak uzun yılların eğitimini emeğini gerektiren müzik sanatı, diğer sanat dalları arasında en ilkel ve en temel güdülerden kaynaklanmış olanıdır. İlk insanın doğa seslerini yansıtmayı, kendi sesini, rüzgârın, denizin, kuşun sesine benzetmesi, ezginin doğuşundaki ilk adımlar olmuştur. İlk olarak doğayı yansıtmak için sesini yükselten insanoğlu, daha sonra yalnızlığını unutmak, doğa güçlerine tapınmak için mırıldanmaya başlamış, korkusunu yenmek için çılgınlık atmış ve ruhsal değişimine göre kimi neşeli kimi hüznü ezgiler yaratmıştır...İnsanoğlu kendi sesini kullanabilmeyi, nesneleri birbirine vurup ses yaratabilmeyi ve bir hayvan kemiğine üfleyip sesini gürleştirmeyi başardığında müzik de kendi yabansı tarihini yazmaya başlamıştır (Erol, 2001: 93-94).

Sözel dille karşılaştırıldığında, müzikal dilin en önemli karakteristik özelliklerinden biri, tercüme edilemezliğidir. Notalar, sesler sözcük değildir; bu yüzden ne başka bir dile ne de başka müzikal bir dile tercüme edilebilirler (Fubini, 2003: 54). Müzik, herkesin anlayabildiği ve anlayabileceği eşsiz bir dildir.

“Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimleri, belli bir amaç ve yöntemle, belirli bir güzellik anlayışına göre birleştirilmiş seslerle işleyip anlatan estetik bir bütündür”(Uçan,1997:10).

Müzik bir toplumun sosyal yaşantısından siyasi yapısına, dini inançlarından o toplumun genel veya yöresel geleneklerine göre şekil almaktadır. Belirli bir bölgeye veya yöreye ait sözlü veya sözsüz parçalar; o bölgenin veya yörenin ve hatta daha geniş açıdan bakıldığında o toplumun özelliklerini, düşünce tarzlarını, geleneklerini ve değerlerini ayna gibi yansıtmaktadır. Müzik yoluyla, toplumdaki insanlar en basit duygularından en derin ve yoğun duygularına kadar kendini müzik ile ifade

edebilmekte; eski zamanlardan günümüze kulaktan kulağa, günümüz teknolojisi yardımıyla kayıtlar sayesinde bir nesilden diğerine aktarılabilir.

İnsanoğlu müziği çok eski çağlardan günümüze kadar eğlence, dinlenme, eğitim, askeri, terapi, dinsel, rehabilitasyon, pazarlama, sağlık vb. alanlarda bir araç olarak kullanmıştır. Bu ve benzeri alanlarda müzik, kullanımı gün geçtikçe yaygınlaşmış ve alternatifi olmayan etkili bir araç haline gelmiştir.

Müzik, duygusal etki, kan dolaşımı ve kas faaliyetleri gibi belirli fizyolojik cevaplar oluşturmaktadır. Örneğin, savaş danslarında ve Osmanlı savaş geleneğinin tipik bir ögesi olan mehter marşında kullanılan müziksel ritimler fiziksel enerjiyi arttırmaktadır. Savaşta askerlerin psikolojik olarak şiddete hazırlanması amacını taşıyan tamtamların çalınması, dini ritüellerin ifa edilmesi esnasında yaşanan trans halinin sağlanması için bir ya da birden çok müzik enstrümanının ve sesin kullanılması müziğin milli ve dini duyguları harekete geçirdiğinin önemli göstergeleri olmaktadır(Cengiz, 2011: 373).

Tarihin en eski devirlerinden beri müzik; şifa bulmak, acıları ve hastalıkların seyrini azaltmak veya tedavi etmek amaçları doğrultusunda kullanılmıştır. Kişiden kişiye değişebilmekle birlikte, insan vücudu üzerinde tıbbi olarak kabul görmüş müziğin etkileri, günümüz teknolojisi tarafından neredeyse ölçülebilmektedir.

Hayatımızın her alanında her yerde farkında olarak veya olmayarak dinlenen müzik, yaşamımızın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Stokes (1998: 18) bu durumu, “Müzik her yerdedir; şehirlerde, kahvelerde, gece kulüplerinde, hamamlarda, genelevlerde, dükkanlarda, otobüslerde, taksilerde ve dolmuşlarda. Neredeyse mekanın atmosferini oluşturan, günlük hayatın ritmine renk katan bir parçasıdır.” olarak açıklamaktadır. Müziğin insan hayatındaki önemine dair bir başka açıklama ise şu şekildedir: “Ana kucağında ya da beşikte, evde, sokakta, işyerinde, okulda, eğlenme ve dinlenme yerlerinde, radyo ve televizyonda, tören ve toplantılarda müzikle iç içe oluruz” (Say, 2001: 18).

TÜRKİYE’DE DİNLENEN BAZI MÜZİK TÜRLERİ

Eski zamanlardan günümüze kadar adını duyduğumuz veya duymadığımız, bildiğimiz veya bilmediğimiz birçok müzik türü vardır. Bazı müzik türleri hakıyla ortaya çıkmış olsa da bazı türler sırf müzik sektörü ve ekonomi arasındaki yoğun ve tüketiciyi yönlendirici bağ sayesinde doğmuştur. Dünyada ve Türkiye’de belli bir kategori altında toplanamayacak kadar fazla müzik türü bulunmaktadır. Bazı müzik türleri şu şekilde sıralanmaktadır: Arabesk/Fantezi müziği, Blues, Caz, Country, Elektronik müzik, Etnik Müzik (Arap müziği, Azeri müziği, Balkan müziği, Ege müziği, Hint müziği, Karadeniz müziği, Roman müziği, Rumeli müziği, Yunan

müziği vb. müzikler), Flamenko, Grunge, Hiphop, Kelt Müziği (İskoçya, İrlanda, Galler vb.), Klasik Müzik, Latin Müzik, New Age, New Wave, Rock Müzik, R&B, Rap Müzik, Pop Müzik, Punk, Türk Halk Müziği, Türk Sanat Müziği, Tasavvuf Müzik.

ARABESK MÜZİK

Arabesk, Türkiye'ye özgü bir halk müziği türüdür. Genellikle duygusal bir yapıda olup, yalnızlık, umutsuz aşklar, çekilen dertler, umutsuzluk, karamsarlık, kadercilik, ölüm, başarısızlık, kişinin karışık duygu dünyası temalarını konu olarak almıştır. Arabesk müzik, dinleyicilerini çektikleri acı, keder ve dertlerini uyuşturarak unutturmak maksatlı kaderlerine ve hayata isyan içine girmelerini sağlayarak içki ve sigara tüketmeye çağırır.

İngilizce ve Fransızca' da 'arabesque' ve Almanca' da 'arabeske' anlamına gelen arabesk, Arap stili süsleme anlamına gelmektedir (Say, 1992: 79). Arabesk, kimilerine göre bir müzik türü olarak görülürken kimilerine göre de toplumsal-kültürel yönü olan bir kavramdır. Nazife Güngör, Sosyokültürel Açından Arabesk Müzik isimli kitabında arabesk tanımlarına şu şekilde yer vermiştir:

İçinden çıktığı kültürel ve toplumsal çevreye göre biçimlenmiş, tutarlı bir kuramsal dayanaktan yoksun, ezgi yönünden Arap müziğinden, çalgı yönünden batı müziğinden etkilenen, önceleri taşradan başlamakla birlikte zamanla toplumun tüm kesimlerini etkisi altına alan ve dolayısıyla yaygın bir dinleyici kitlesine sahip toplumumuza özgü bir müzik türüdür.

Orhan Gencebay'a göre arabesk, Türk Halk Müziği, Türk Sanat Müziği ve batı tekniğinin her türlü imkan ve olanaklarına, özgür sunumun eklenmesinden dolayı oluşan bir müziktir.

Timur Selçuk'a arabesk, Türk Halk Müziği ve Türk Sanat Müziği'nden etkilenecek ve bunlara yapay motif ve tavırlar da katarak az gelişmişlik örneği olan ülkemizin ekonomik ve kültürel tablosunu büyük bir ustalıklarla sergileyen ritmik yapısıyla dinamizmden uzak tekdüze bir müziktir.

Ergin Gönültaş'a göre arabesk, kentleşmeyle ortaya çıkan değerler karmaşasını her yönüyle içeren, Türk Halk Müziği'nden, Klasik Türk Müziği'ne, doğulu dinsel seslerden batının en gelişmiş elektronik müzik aletleri ile birlikte elde edilen karmaşık seslerden oluşan ve minibüs müziği olarak adlandırılan müziktir.

Stoke’ a (1998: 147) göre, Türkiye’de 1950’lerde politik sürecin demoratikleşmesi ve geniş bir dış borç programının uygulamaya girmesi ve şehirde işçiye yönelik kontrol edilemez bir talep oluşması nedeniyle kırsal kesimden kente göç olayları ciddi anlamda başlamış oldu.

Kırdan kente göç eden insanların kıra özgü geleneksel değerlerini de birlikte getirmeleri ve kente özgü değerlerin benimsenmesi-kent yaşam koşullarına ayak uydurmaları, ilk zamanlarda ne kentli ne de köylü olan bu insanlar için zor olmuştur. Kentli insanlara özenen ve onlar tarafından benimsenmek için tek çarenin onlar gibi tüketmek olduğunu düşünen ekonomik olarak bu olanağa yetersiz olan gecekonduluları bu durum; nitelik açısından düşük, asıllarının taklidi olan ucuz ürünleri tüketmeye yöneltti (Güngör,1990,69-70).

Bu ikilem, daha iyi yaşam şartlarına erişmek için ülkenin çeşitli yerlerinden batıya göç etmiş kişileri; yaşadıkları kimlik bunalımı sonucu, içlerindeki buhranı ve yaşadıkları her türlü sorunu ifade etme gereksiniminden kaynaklı isyankar bir müzik türü olan arabesk müzik türüne yöneltmiştir.

Arabesk müzik dinleyicisi ille de mutsuzdur, toplumun ezilmiş kesimlerinden oluşur, alt tabaka üyeleridir, taşra kökenlidir diye bir takım genellemeler de yapmak tümüyle doğru olmaz. Günümüzde söz konusu müzik türünün daha üst sınıfların ya da toplum kesimlerinin, aydın sayılabilecek kimselerin eğlence yerlerinde, kibar lokallarında de dinlenilmekte olduğu bir gerçektir (Güngör, 1990: 26).

1970’lerde kitle iletişim araçlarının çok ötesine geçen sinema filmlerinde çoğunlukla arabesk sanatçıların başrolde oynatıldığı ve arabesk şarkılarının filmde çok yoğun bir şekilde işlenmeye başladığı görülmektedir. Televizyon yayınların başlamasıyla birlikte sinemanın bu etkisi, televizyonda gösterilmeye başlanan aynı türdeki arabesk şarkılı filmlerle daha bir pekişmiştir. Bu sayede sinema, arabesk müziğinin yaygınlaşmasında ve yerleşmesinde çok önemli ve kalıcı bir etki yapmıştır (Güngör, 1990: 82).

O dönemler arabesk müzik, ‘gecekondu müziği’ ya da ‘dolmuş müziği’ olarak adlandırılmaktaydı. Bu nedenden dolayı arabesk müzik sanatçıları filmlerinde; kırdan kente göç etmiş, geleneksel değerleri fazlasıyla koruyan ve hatta o değerleri şehirli insanlara da öğretmeye çalışan bir dolmuş şoförü veya kamyon şoförü olarak karşımıza çıkmıştır.

1960’larda belirginleşen, 1970’lere damgasını vuran arabesk müziğin 1980’lerde varlığını sürdürmekte olduğu görülür. 1980’li yıllar, uygulanan gümrük politikaları ve doların serbest dolaşımı yani değişen ekonomik anlayışla teknolojinin

Türkiye'ye rahatça girdiği dönemdir... Sektör olarak neyi nasıl yapacağını bilen müzik yapımcıları teknolojinin imkanlarından yararlanmaya başladılar... Arabeske olan ilgi, diğer müzik dallarında yapılan üretimleri azaltmıştır. Bazı müzik türlerinde albüm üretimi, kalitesiz olarak mevcuttur.... Farklı olmak adına yapılan ve halkı eğlendirmek amaçlı çıkan ürünlerden biri 'taverna' adı verilmiş biçimdir. Dönemin eğlence mekanı olan tavalnaları, kasetler aracılığıyla halkın evine taşıyan bu albümler büyük ilgi görmüştür... 1990'lar, arabeskin sebebi gösterilen göç olgusunun artık azaldığı, göç dalgasıyla gelenlerin yeni bir şehir inşasını tamamladıkları, müziğin tamamen endüstri haline geldiği, toplumun sosyal şartlarının tamamen değiştiği bir dönemdir. Bu durumdan Arabesk müziği de etkilenmiş ve söz-müzik unsuru değişime uğramıştır. Bu yüzden araştırmacılar tarafından, 1990 sonrası arabeskin 2. Dönemi kabul edilir (Özer, 2009: 37-39).

Orhan Gencebay, Güliden Karaböcek, Ferdi Tayfur, Müslüm Gürses, Hakkı Bulut, Bergen, Kibariye, Hakan Taşıyan, Ebru Gündeş, Selami Şahin, Azer Bülbül, Ceylan, Emrah, Özcan Deniz, Mahsun Kırmızıgül, Alişan, Arif Susam, Ümit Besen, Cengiz Kurtoglu, Hakan Altun, İbrahim Erkal, Yaşar İpek, Cengiz İmren, Gökhan Güney vb. arabesk müziğin yorumcularıdır.

BLUES/CAZ MÜZİK

Blues, Afrika'dan ABD' ye çalıştırılmak için getirilen siyah kölelerin ezilmişliklerini ve yer yer bu ezilmişliğe karşı çıkmalarını ifade eden, hüznü-özgürlüğü-yaşadıkları acıyı-umutlarını anlatan şarkılarla doğmuş, zamanla halkın tüm kesimlerine yayılmış ve içinden 'Caz' ve 'Rock' müzik çıkarmış bir müzik türüdür.

Zencilerin iş şarkıları, dayanılmaz yaşam koşullarını ifade etmekte ve zenciye bir tür dayanma gücü vermektedir. Yirminci yüzyıla girildiğinde, zenci müziğine dayalı iki ekol belirginleşmektedir. Birincisi, zenci kiliselerinde büyüyüp gelişen dinsel şarkılar ve ilahilerden oluşan stil, ikincisi ise 'blues'. Sözlük anlamının ilki 'mavilik', ikincisi ve asıl belirleyici olan anlamı ise 'yoğun bir yalnızlık, melankoli ve hüznü bir ruh halidir. New Orleans' da zenci gettolarının fazlaca bulunmasından dolayı, bu kent önce blues sonra da cazın merkezi haline gelmiştir. 1912' den sonra blues' un yalnızca vokal müziği dışına çıkması caz' ı doğuran en büyük etmenlerden biri olmuştur. Blues temelli ilk ve en güçlü müzik türü için katalizör görevi yapan 'ragtime', piyano tuşları üzerinde yeni bir stilin yaygınca kullanılmasıyla ortaya çıkmıştır. Asıl bir piyano stili olmasına rağmen, diğer tüm enstrümanlarla da yapılabilir olması, kurallı ama doğaçlamaya da izin veren yapısı ile katı kalıpların dışarı çıkmasıyla bu tarz, özgür ve açık bir ekol oluşturmaktadır. En ünlü ve en güçlü ragtime ustası, Scott Joplin' dir. Ragtime ile birlikte, genel

hatları ile belirlenmiş olan yeni müzik türü de sıçrama yaparak doğmuştur: Afrika-Avrupa birleşiminden oluşup ritm-armoni-melodi olarak blues ve ragtime’ dan ayrı bir özgün yapıya sahip olan caz müziği. 1930’lu yıllarda dinleyicilerin müziğe olan talepleri değişmiş ve artık dinleyiciler hareketli-ritmik parçalar dinlemek istemişlerdir. Bu sayede, ‘Swing’ dönemi diye bilinen ve cazın en parlak ekolünü doğuran dönem başlar. Benny Goodman, Louis Armstrong, Fats Miller Swind dönemine damgasını vurmuş sanatçılardır (Burak-Eti, 1985: 25-28, 38).

“Caz eleştirmeni Nat Hentoff cazın en önemli özelliklerinin, düzenli olmayabilen ‘pulsating’ (atımlı) bir ritim, doğaçlama duygusu, vokalize enstrüman tekniği ve poliritim olduğunu söylemektedir” (Göksoy, 1988: 25).

Kahyaoğlu’na (2003: 4) göre caz, yapısı gereği deneysel arayışlara fazlasıyla açık bir müzik türüdür. Çünkü cazın varoluş nedeni doğaçlamadır ve bu durum deneylere kolayca kapı aralmasını sağlamıştır.

İlk caz toplulukları New Orleans’ ta çalmaya başladığından beri, blues ve caz öylesine iç içe geçtiler ki, Ernest Borneman, cazın Avrupa müziğine uyarlanmış blues ya da ters bir anlatımla blues’ a uyarlanmış Avrupa müziği olduğunu yazmıştır. Halen bile caz müzisyenleri, kendilerini caz stilinden köklü olan blues’ a bağlı hissederler(Berendt,1992: 31). Berendt’ e (1992: 507) göre, caz müziğini, Avrupa müziğinden ayıran üç temel öge vardır:

Zamanla kurulan özel bir ilişki, ki ‘swing’ sözcüğüyle adlandırılır;

Müzikal üretimde kendiliğindenlik ve canlılık ki burada doğaçlama rol oynar;

Ses dolgunluğu ve cümleme tarzı ki çalan müzisyenin bireyselliğinin aynasıdır.

Cazın bu üç karakteristik ögesi ile bunların birbiriyle ilişkilerini esas alarak bir caz tarihi yazmak mümkündür. Bu ögelerin her biri önemli olmakla birlikte aralarındaki ilişki değişmekte ve bu değişim de cazın evriminin bir parçasını oluşturmaktadır.

Doğaçlama (emprovizasyon), irticalen icrada bulunmak demektir. İrticalen çalmak, daha önceden hazırlanmadan çalmak anlamına gelir. Kuvvetli bir müzik bilgisi ve saz hakimiyetine sahip olan bir cazcı, bir parça üzerinde o anda spontane olarak kendi melodilerini inşa eder. Bu durum, o kişiyi herhangi bir müziği yorumlayan basit bir müzisyen hüviyetinden kurtarıp besteci mertebesine çıkarmaktadır (Sermet, 1999:18).

Doğaçlama, yaratıcısından ayrılamaz. Kağıda dökülüp, üçüncü veya dördüncü müzisyene çalması için verilemez. Aksi takdirde özelliğini yitirir ve geriye çıplak notalardan başka bir şey kalmaz. Çünkü cazda doğaçlama, doğaçlayanın müzikal, duygusal ve manevi durumunun kişisel bir ifadesidir (Berendt, 1992: 188).

“Cazın kendine has ses renkleri vardır. Cazdaki enstrüman tekniği bilhassa insan sesini taklit ederek geliştiği için, caz müzisyenleri hem teknik bakımdan çok üstün bir seviyeye erişmişlerdir, hem de bu özel ses renklerinden dolayı klasik batı müziği çalan müzisyenlerden ayrılırlar” (Sermet, 1999: 17).

Keseroğlu’ na (2005: 9) göre nerdeyse her 10 yılda bir gelişim gösteren ve yeni bir stil ortaya koyan caz müziğinin tarihsel gelişim süreci, şu şekildedir:

1890-1900 : Ragtime Stili

1900-1910 : New Orleans Stili

1910-1920 : Dixieland Stili

1920-1930 : Chicago Stili

1930-1940 : Swing Stili

1940-1950 : Bebop Stili

1950-1960 : Cool Jazz (Serin Caz, Sakin Caz) ve Hard Bop Stilleri

1960-1970 : Free Jazz (Serbest Caz) Stili

1970-1980 : Electric Jazz (Elektrik Caz) Stili

1980 ve sonrasındaki stiller ve akımlar.

Trompet, trombon, klarnet, saksafon(soprano, alto, tenor, bariton), flüt, vibrafon, piyano, org, keyboard, synthesizer, gitar, bas, davul, vurmali çalgılar, keman vb. cazın enstrümanlarıdır. Dünyada Louis Armstrong, Duke Ellington, Charlie Bannet, Benny Carter, Benny Goodman, Glenn Miller, Artie Shaw, Bill Evans, Dave Brubeck, Chick Corea, Bessie Smith, Miles Davis, Frank Sinatra, John McLaughlin, Norah Jones Türkiye’ de ise Okay Temiz, İlhan Erşahin, Birsan Tezer, Nükhet Ruacan, Kerem Görsev, Tuna Ötenel, Jülide Özçelik, vb. sanatçılar caz müziğinin ünlü temsilcileridir.

HIPHOP/RAP MÜZİK

Hip hop 1970’li yılların sonunda Amerika’da kötü koşullarda ve azınlık olarak yaşayan zencilerin gündemden uzaklaşmak ve eğlenmek için oluşturduğu bir kültür ve yaşam tarzıdır. Hiphop müziğinin altyapısını genel olarak elektronik aletler ve bilgisayar yardımı ile yaratılan davul ve bas oluşturur. Hızlı ve konuşma tarzında söylenen vokal ile hiphop müziği tamamlanmış olur. Sözler hikaye tarzında ve uzun olup farklı konuları içermektedir. Hiphop parçalarında armoni önemli değildir, önemli olan ritimdir.

70’lerin sonunda kültürel altyapısını tamamlayan ve bir sosyal kimlik olarak ortaya çıktığında Amerika’yı baştan aşağı kasıp kavuran hip hop, kelime olarak: kalça atmak-kalça sektirmek anlamına geliyor. Kelime olarak bu kadar basit bir anlamı olan hiphop’ın Amerika’yı aşır bütün bir dünyayı etkisi altına almasının altında yatan neden kelime anlamı değil; yaşama karşı takındığı tavırdan kaynaklanıyor. Özellikle Reagan döneminde bütün dünyada yaşanan ekonomik darboğaz nedeniyle, Amerika’nın bir çıkış olarak bulduğu ve ‘üfürükçü ekonomi’ olarak adlandırılan, emeğin hiçbir değerinin olmadığı, paranın para getirdiği dönemde yüz-binlerce insanın işten atılması, beyaz alt-orta sınıftan çok, gettolarda yaşayan siyahları vurdu. İşte tam da bu anda siyah gettolarda hip hop kültürünün taşıyıcı unsurları bir kurtuluş reçetesi gibi belirmeye başladı: graffiti, break dance, dj’lik ve rap çok kısa bir zaman diliminde bütün Amerika’da toplumsal muhalefet aracı olarak gelişti. Böylece siyahlar, yarattıkları bu yeni müzik ve kültür aracılığıyla günlük yaşamda karşılaştıkları çelişki ve sorunları birinci elden anlatma imkanı buldular (Jöntürk, 2003: 14).

İtalyanca kökenli bir kelime olan ‘graffiti’, Eski Roma, Yunan, Mısır medeniyetlerinde anıtların duvarına yazılan veya çizilen genellikle ‘hiciv’, karikatür niteliği taşıyan yazı ya da resimlere verilen addır. Graffiti, resim çizmek yoluyla mesaj ve hatta kimi zaman politik içeriği olan mesaj anlamını taşımaktadır. Başlangıçta kullanılan kalemliğin yerini spreylere, boyalara, basit duvar yazıları da zamanla gösterişli graffitelere bırakmaya başlar. Kendi stilini yaratan ve birbirinden bağımsız ve özgün olan graffiti, 1980’li yılların sonlarına doğru artık bugün bilindik anlamda bir sanat olarak ortaya çıkmıştır (Jöntürk, 2003: 23-24). Hiphop kültürün adıdır, bir yaşam tarzıdır. Rap ise hip hop’un bir koludur.

RAP’in ‘Rhythm And Poem’ (‘Ritim ve Şiir’ ya da ‘Ritmik Şiir’) veya ‘Rhythmic African Poetry’ (Ritmik Afrika Şiiri) sözcüklerinin kısaltması olduğu görüşü yaygın olsa da aslında rap kelimesi, İngilizce sözlük anlamı olarak ‘ağır eleştiri’ anlamına gelmektedir. Rap çoğunlukla hızlı ritimle söylenen sözlerdir. Bu şekilde müziğin

temposuna uygun olarak kâfiyeli kelimelerden oluşan sözler söylemek de MC'lik olarak adlandırılmaktadır. MC'nin açılımı olarak Master of Ceremonies (Seremoni Ustası), Microphone Control ya da Mic Check (Mikrofon Kontrol) gibi terimler söylenebilir. (<http://tr.wikipedia.org/wiki/Rap>).

İkinci sınıf vatandaş muamelesi görmek, ezilmişlik, itilmişlik insanları agresifleştirir ve suça teşvik eder. Bu yüzden rap müzikte, bolca küfür ve hakaret vardır. Rap müzikte yapılan Freestyle (doğaçlama), Anadolu'daki aşık atışmalarına benzer. Hiphop ve rap müzik besteleyen, söyleyen, dinleyen insanlar genellikle rahatlık adına bol giyinirler. Düzgün fiziği belli etmeyi ve dar giyimden oluşan rahatsızlığı sevmezler.

Dünyada Akon, Timbaland, Eminem, 50 Cent, Snoop Dogg, Usher, Missy Elliot, Türkiye'de ise Sagopa Kajmer, Ceza bu türün bazı öncü temsilcileridir.

KLASİK MÜZİK

Klasik müzik, 'Rönesans Dönemi', 'Barok Dönem', 'Klasik Dönem', 'Romantik Dönem' ve 'Çağdaş Dönem' olmak üzere beş döneme ayrılmıştır.

Rönesans Dönemi: "Rönesans yeniden doğuş demektir. Orta çağın karanlığından sıyrılıp önceki parlak dönemin, Eski Yunan ve Latin sanatının yeniden keşfedilmesi, yeniden doğmasıdır." (Akkaş, 1996:53). Güçlü ve armonik yapı, Rönesans müziğinin başlıca özellikleridir. Bu dönemde Acapella korolar büyük önem kazanır. Rönesans'ın yaşam sevinci, dansları, danslar da çalgıları artırır ve böylece çalgılar için bestelenen müzik doğar. Yeni çalgılar icat edilmiştir ve eski çalgıların da sesleri büyütülmüş ve zamana göre değişikliğe uğramıştır. Guillaume Dufay, Orlando Di Lassus, William Byrd, Johannes Ockeghem, Giovanni Pierluigi da Palestrina ve Carlo Gesualdo bu dönemin ünlü bestecilerindendir.

Barok Dönem: "Barok sanatının özellikleri şöyle özetlenebilir: Varlıkların güzelliğinden duygusal bir etkilenim ön plandadır ve barok anlayış bu etkiyi ince ayrıntılarla göz alıcı bir biçimde işler. Bu işleyiş içinde gösteriş ve görkeme düşkündür, işçiliğe ve sanata önem verir; süs ve gösterişle boğacak düzeyde karşılaşsak bile..." (Erol: 2001: 105). Barok Dönem, 1600-1750 yılları arasında kalan ve İtalya'nın ilk opera denemeleriyle başlayıp J.S. Bach'ın ölümüyle biten bir dönemdir. Barok, özünde saray sanatıdır. Çalgı müziği ses müziğinin önüne geçmiştir. Telli çalgılar grubuna keman eklenmiştir. Dönemin en ünlü çalgısı klavsendir. Opera, oratoryo ve kantat gelişimi bu dönemde başlamıştır. Dans süitleri, solo sonatlar, konçerto, uvertür ve füğ gibi yeni kavramlar çıkmıştır. Johann

Sebastian Bach, Antonio Vivaldi, Jean-Baptiste Lully, Arcangelo Corelli, Claudio Monteverdi, Jean-Philippe Rameau, Henry Purcell, George Frideric Handel ve Georg Philipp Telemann, Domenico Scarlatti, Francois Couperin bu dönemin ünlü bestecileridir.

Klasik dönem: “Klasik, eski Yunan ve Roma sanatındaki klasikleşmiş geleneği yeniden yaratmaya çalışmak, klasik değerleri örnek alıp, aynı kusursuzlukta, yüzyıllar boyu değerini koruyan, güncelliğini yitirmeyen yapıtlar ortaya koymak anlamına gelmektedir.” (Erol: 2001: 120). J.S. Bach’ın ölüm tarihi 1750’den Ludwig Van Beethoven’ın ölüm tarihi 1827’ye kadar olan dönem klasik dönem olarak adlandırılmaktadır. Bu döneme ‘Aydınlanma Çağı’ da denmektedir. Barok dönemin kapanmasına yol açan etkenlerden biri de piyanonun icadıdır. Barok’ un uzun cümleli, süslü yapısı yerini sade bir sanata bırakmıştır. En önemli biçim senfonidir. İlk dört bölümlü sonatın çıkışı klasik dönemdir. Günümüzün orkestra sıralaması da bu dönemde oturmuştur. Opera yaygınlaşmış, nüanslar belirginleşmiştir. Bu dönem Haydn ve Mozart çağıdır. Beethoven klasik dönem ile romantik dönem arasında bir köprüdür. Wolfgang Amadeus Mozart, Joseph Haydn, Christoph Willibald Gluck ve Muzio Clementi dönemin diğer ünlü bestecilerindendir.

Romantik Dönem: “Romantizm müziğini şekillendiren besteciler, çoğunlukla edebiyat ve resim gibi sanatlar ile müzikle ilgisi olmayan diğer kaynaklardan etkilenmişlerdir. Sonuç olarak, müzik eserleri, senfonik şiirin gelişmesine uzanacak kadar zenginleşmişti.” (Erol, 2001: 136). 1820–1901 yılları arasında müziğin kültürel hayata girdiği ve eğitim kurumlarının adımlarının atıldığı, melodi ve ritmin dikkate alındığı dönemdir. Müziğin kilise ve saray egemenliği altından çıkıp halka yayıldığı, kalıpların ve düzenin yıkılıp yerine daha özgür olan romantizmin geldiği dönemdir. Kişisellik, duygusallık ve ulusallık bu dönemin en önemli özelliklerindendir. Ludwig Van Beethoven, Franz Liszt, Felix Mendelssohn Bartholdy, Niccolo Paganini, Robert Schumann, Frederic Chopin, Johannes Brahms, Giuseppe Verdi, Richard Wagner, Franz Schubert, Carl Maria von Weber, Gioacchino Rossini, Hector Berlioz, Gaetano Donizetti, Camille Saint-Saens, dönemin ünlü bestecilerindendir.

Gustav Mahler, Richard Strauss, Modest Musorgski, Sergei Rachmaninoff, Nikolay Rimski-Korsakov, Pyotr Ilyich Tchaikovsky, Bedrich Smetana, Antonin Dvorak, Edward Elgar, Jean Sibelius, Charles İves, Romantik Dönem’den Çağdaş Dönem’e geçiş bestecileridir.

Çağdaş Dönem: “Bu dönemde yeniden, müzikte milliyetçilik (ulusçuluk) eğilimi ortaya çıkar. Çünkü, farklı ulusların bestecileri bağımsızlıklarını savunmaya ve müziklerini Wagner’in etkisinden kurtarmaya başlamışlardı. Bunu yapabilmek için de müziklerini yurtsever temalara ve aktarımlarını da kendi topraklarının geleneksel folk müziğine dayandırmaya çalıştılar” (Erol:2001, 145). Çağdaş müzikte ezgi, tartım, uyum tek egemen öge olarak müziğin baş yönelticileri olmamakla birlikte geleneksel biçim ve uyum kurallarının yürürlüğü zorunlu olmaktan çıkmıştır. Bir yapıtın başarılı sayılmasında zorlayıcı hiçbir kural bulunmamakla birlikte ulaşılmak istenen müzik yalnızca bestecinin çizmiş olduğu bir müzik haline gelmiştir. Çağdaş müziği anlamak için daha belirgin bir açıklama İlhan Usmanbaş’dan gelmektedir: “Herhangi Bir sesin ardından herhangi bir ses gelebilir, herhangi bir ses herhangi bir sesle tınlayabilir, herhangi bir gerginlik herhangi bir tını ortamı içinde herhangi uzunlukta duyulabilir. Bunların başarılı yolla ortaya konulması yazı ve biçimin o sıradaki durumuna, bağdarın ustalığına ve kişiliğine bağlıdır.” (Say,1992: 398-399). Manuel de Falla, Claude Debussy, Maurice Ravel, Igor Stravinsky , Arnold Schoenberg, Paul Hindemith, Bela Bartok, Dmitri Shostakovich, Sergei Prokofiev, Anton Webern, Samuel Barber, Alban Berg, Eric Satie, Zoltan Kodaly, Carl Orff, George Gershwin, Türk Beşleri: Cemal Reşit Rey, Hasan Ferit Alnar, Ulvi Cemal Erkin, Ahmet Adnan Saygun, Necil Kazım Akses bu dönemin ünlü bestecileridir.

Orkestra; keman, viyola, viyolonsel, kontrabas, flüt, piccolo, obua, klarnet, fagot, trompet, trombon, korno, tuba, arp, klavsen, piyano, timpani, zil, üçgen, kastanyet, çingirak, tef, trampet, davul vb. çalgılardan oluşmaktadır.

POP MÜZİK

1960’ların sonlarında müzik açısından önemli bir olay da, kuşkusuz ki Türk Pop Müziğinin temellerinin atılması olmuştur. Öncelikle o uzunca süren ‘aranjman’ dönemi ve Avrupa’nın en ünlü seslerinin ülkemize gelerek-ya da kimi zaman gelmeden- şarkılarını bizim dilimizde söylemeleri önemli bir hale gelmişti. Aralarında Adamo, Marc Aryan, Luigi, Patricia Carli, Sasha Distel, Mina, Dario Moreno, Nino di Murcia gibi ünlüler bulunan Avrupalı sanatçılar, herhalde oldukça büyük bir çabayla ve kimi zaman Türkçe’nin başını-gözünü yararak, ünlü parçalarını bizim için de söylediler ve ayrıca bu parçaların ve birçok başkalarının ülkemiz sanatçıları tarafından yerli versiyonları yapıldı. Böylece, kulakların Batı müziğine alışma süreci yaşadığı ve özgün, yeni bestelerin ortalarda gözükmediği bir dönemde, yabancı parçalar aracılığıyla da olsa, Türk popu ilk acemi adımlarını atmış oldu... 1960 sonlarının sert ve, yenileyici, ‘devrimci’ olan ya da olamaya çalışan müziği, 70 başlarında yumuşamış romantikleşmişti... 70’lerde aynı mantık devam etti. Kimi

sanatçılar, hemen hep yabancı parçaların yerli versiyonlarını yapmakla yetindiler. Kimileri özgün bestecilere başvurdu. Kimileri zaten hem besteliyor, hem söylüyordu. Ama ayrıca 70’lerin o ünlü keskin siyasal ortamı, aslında neredeyse müzikten çok siyaset temeline oturan bir akımın doğmasına yol açmadı değil...ve birçok sanatçı, özellikle sol eğilimlerini pop müziğin yapısına ve dokusuna biraz yapay biçimde aşılıyor, ortaya, kimi zaman çok başarılı, kimi zaman tartışmalı bir müzik atmaktan çekinmediler (Dorsay, 2003: 224-230-268).

Pop sözcüğü Popüler kelimesinden gelmektedir. ‘Popüler’, o dönem önde ve revaçta; geleneksel kalıplara uymayan; kısa dönemde tüketilebilir ve unutulabilir anlamına gelmektedir. İngilizce kökenli olan popüler sözcüğü İngilizce’ de ise, sevilen, tutulan, birçok kişinin sevdiği, beğendiği; geniş halk kitlesi ile ilgili veya halk için anlamına gelen bir sıfattır. Zarf olarak ise, herkesçe kabul edilerek halka hitap eder şekilde anlamında kullanılır. ‘Popülarite’ olarak kullanıldığında ise beğenilme durumu anlamında kullanılmaktadır. Popüler sözcüğünün kökü olan ‘pop’ is, pat diye ses çıkarmak veya çıkartmak, saklandığı bir yerden aniden ortaya çıkmak; şöyle bir uğramak anlamında eylem olarak İngilizce’ de kullanılmaktadır. İsim anlamında ise ‘hafif bir patlamaya benzer ses’ olarak kullanılmaktadır. Zıt olarak da klasik olmayan manasındadır. Bu açıdan popüler veya kısaca pop müziği, ‘birçok kişinin sevdiği, bir dönem herkesçe kabul edilen ve şöyle bir uğrayıp geçebilen ancak klasik kalıpların dışında olan müzik’ olarak tanımlanabilir (http://www.turkcebilgi.com/ansiklopedi/t%C3%BCrk_pop_m%C3%BCzi%C4%9Fi).

Yurga’ya (2002: 17) göre, 1990’ların ikinci yarısında ülkemizde birden bire patlayan pop müzik arabeskin önüne geçmiştir. Türkiye’ de pop müzik piyasasının hızlı yol almasını sağlayan nedenler şunlardır:

- İthal yollarının açılarak elektronik gereçlerin rahatça girebilmesi, müzik setleri, kasetçalarlar ve elektronik çalgıların bollaşması,
- Radyo ve televizyon kanallarının çoğalarak, gereksinimleri olan müzik programlarının, arz-talep dengesini sağlayabilmek için amatörler bile olanak sağlaması,
- Müzik yapımcılarının iştahının kabartması,
- %70’imizin genç olduğu ülkemizde, genç kesimin (özellikle ergenlik çağındakilerin) hedef alınması ve
- Arabesk müziğin sıkıcı hale gelmesi ve arayışlara girilmesidir.

Popüler müzik, eğlence sektörünün malzemesi ve gündelik yaşamın müziği olduğundan, üretim ve tüketimi kapitalist sistemin karmaşıklığına paraleldir. Popüler müziğin gelişmişliği ve yaygınlığı, sistemin gelişmesiyle orantılıdır. Üretimin ihtiyaç duyduğu sermaye, kapitalist sistemin içinde daha kolay temin edilerek ürünün meta karakterine bürünmesi kolaylaşır. Popüler müzik üretici firması ve sunan bireyi yani müzisyeni bu ilişkilerin içinde ön planda olmalarına rağmen, sermaye dönüşümünün alt basamaklarındadırlar. Çünkü ortada ürünün dağıtımı, sunumu, reklamı ve bir dizi ilişkileri tam bir endüstri ağını oluşturur (Yıldırım, 2004).

Popüler müzik, pasif dinlemeyi yaratır. Kapitalist sistem altında çalışmak sıkıcı olduğundan işten kaçma ihtiyacını yaratır; ancak bu da sıkıcı olacağı için, gerçek kültür yönünde gerçek bir kaçış için hemen hemen hiç enerji kalmaz. Bunun yerine sığınma yeri olarak pop müzik gibi oluşumların peşinden gidilir. Popüler müziğin tüketimi daima pasif ve sonsuz tekrerrür içindedir ve dünyayı da olduğu gibi ele alır. Nitelikli müzik ise hayal gücünün yarattığı zevk ve keyif doğrultusunda yapılır ve dünyayı nasıl olabileceği bağlamında ele alır. Pop müzik ofiste ya da bir fabrika koridorunda, hayat ile verimsiz, üretkenlikten uzak bir bağlantıdır. İşin verdiği sıkıntı ve gerginlik yüzünden insanlar boş zaman faaliyetleri için çaba sarf etmekten kaçınıyor ve dolayısıyla arzularını doyuracak bir uyarıcıya ihtiyaç duyuyorlar; pop müzik de arzularını doyuruyor. “Onun uyarımları aynı çabayı sarf etmedeki yetersizlik tarafından karşılanır. Bu yeniden sıkıcılık demektir; kaçışı imkansız kılan bir kısır döngü. Bu da insanların farkında olmadan popüler müziğe kaymalarını sağlar. Müziği tanıma anı ise onu eforsuz hissetme anıdır. Bu ana bağlı olarak birdenbire ortaya çıkan dikkat kendi kendini yok eder ve dinleyiciyi oyalamanın, dalgınlığın dünyasına gönderir. Popüler müzik bir tür yılğın (bitkin) diyalektik içinde işlevini görür. Onu tüketmek için oyalayıcılığın ve dalgınlığın ötesinde bir ortam yaratmak gerekir. Zaten pop müzik dinleyen insanda bu iki durum oluşur (Özeren, 2005).

Dünyada , Michael Jackson, Madonna, Lady Gaga, Beyonce, Mariah Carey, Justin Timberlake, Britney Spears, Türkiye’de ise Sezen Aksu, Ajda Pekkan, Tarkan, Mustafa Sandal, Hande Yener, Nilüfer, Kayahan, Serdar Ortaç, Çelik, Kenan Doğulu bu türün öne çıkan temsilcilerindendir.

ROCK/METAL MÜZİK

Elvis Presley, 1955 yılında rock müzik için şunları söylemiştir: “Rock’ n roll bir süredir var. Daha önce buna rhythm and blues deniyordu. O zaman bile harika bir şeydi. Şimdi daha da muhteşem oldu. Bunun üzerine, gençler üzerinde kötü bir etkisi olduğu öne sürüldü. Bana göre, rock, müzikten başka bir şey değil. Ve de

epeyce bir süre var olacağına inanıyorum. Ya da yerine koyulacak çok güçlü bir şey bulmak gerekecek”(Dister, 2002).

17. yüzyıldan itibaren Afrika’dan ABD’ ye çalıştırılmak için getirilen zenci kölelerin, çalışırken söyledikleri özgürlük-acı-umut-hüzün içerikli parçalardan kaynaklı blues ve daha sonra cazın ortaya çıkışı BLUES/CAZ Müzik bölümünde anlatılmıştır.

1950’li yıllarda caz için ‘tabansal’ bir kayma söz konusu olduğundan, artık caz müziği, ‘entelektüellerin’, seçkin insanların ayrıksılıklarını belgeledikleri bir müzik türü olma yoluna girmiştir. Bu durum A.B.D.’de olduğu kadar Avrupa’da da oluşmaya başlayan bu değişimlerin altında, genç kuşağın bıkkınlığı, doyumsuzluğu ve başkaldırı arayışlarına yol açmıştır. Çünkü caz, yeni gençliğe göre; eskimiş, gelenekselleşmiş, otuz yıldır kullanıla kullanıla niteliğinden çok şey yitirmiş bir tür haline gelmiştir. Bu durum yeni kuşağın ihtiyaçlara cevap verebilecek bir müzik türünü doğurmayı gerekli hale getirmiştir. İşte tam bu noktada cevap, cazı doğuran ‘blues’ ekolündedir. Blues büyüyüp, birçok özgün girdiyi de içerecek bir sentez olma yoluna girmiştir. Bu sentezlerden birincisi, yıllardır küçümsenip hor görülen, güneş altında dolaşmaktan enseleri kıpkırmızı yanmış insanların yaptığı bir müzik olması nedeniyle red-neck (kırmızı ense) diye aşağılanan, Amerika’nın folk müziğinin önemli bir parçası olan ‘Country’ ve ikinci olarak da çok uzun bir süre Batı ve Orta Batıdaki maceraperest kovboyların, serserilerin rağbet ettiği ‘Western’ dir. Bir süredir Rhythm and Blues olarak anılan blues müziği; country ve western harlanması ile uzun yıllar tüm dünyayı etkisi altına alacak, fırtına gibi esecek bir müzik türünü doğurmuşlardır: rock müzik için hazırlık platformu oluşturan “Rock’n’roll” (Eldem-Eti, 1985: 52).

1960’ların sonu dünyada; gençlerin-protestçilerin, dünyanın birçok ülkesinde meydana gelen bazı önemli olaylar ve ABD’ nin Vietnam’ı savaşa sürüklemesi-her iki tarafın da ağır kayıplar vermesi sonucu gösterdikleri başkaldırının en üst düzeye eriştiği yıllar olmuştur. 1967 yılında Scott McKanzie adlı genç bir şarkıcı şöyle seslenmektedir:

“Eğer San Francisco’ya gidiyorsan,

Mutlaka çiçek tak saçlarına...”

‘If You’re Going To SF’ isimli bu şarkı; herkesi, saçlarına çiçek takması-sokaklarda dans etmesi ve bütün sokaklara çiçek atılması koşuluyla bu kente çağırmaktadır. “Şiddetin egemen olduğu bir dünyada ‘sevgi’ ile anlatım bulacak bir tepki ve bu tepkiye sarılıp dünyayı değiştirecek ‘yeni duygulanımlarla dünyayı

değiştirecek bir kuşak' gündeme getirilmektedir Scott' ın şarkısıyla. Bu hareket tarihe 'Çiçek Gücü' (Flower Power) adıyla geçecektir (Eldem-Eti, 1985: 153).

Altmışların ateşli, dinamik ve politik genç kuşağı, düşünsel gereksinimlerini karşılama işlevi bekliyordu müzikten. Bir çağrı, bir mesaj, bir anlam taşımalı, çok şey anlatmalıydı müzik onlara; ortak bir dil olmalıydı. Onlar ellili yıllardaki büyükleri gibi Amerikancı anlayış doğrultusunda dans ve doğum günü partilerinde eğlenecek, toplu olarak deniz kıyısında piknik yapacak, 'gençliğin tadını çıkaracak' bir kuşak değildiler. Bu nedenle dans ve disco olgusu, rock'n'roll'un gözden düşmesine koşut bir grafik çizerek ağırlığını yitirdi ve epey silindi 'yeni gençlik' arasında. Yeni gözde, rock müzikti artık. Bu aynı zamanda yaşama bakış ve yaşam biçimi anlayışı boyutunda hayli köktenci bir değişim anlamına geliyordu (Eldem-Eti, 1985:191).

Rock müzik, böylelikle bir müzik türü olma niteliğini aşıp başlı başına bir kültür olma konumuna yükselmiştir. Dönemin siyasi iktidarları, gelen yeni kuşağın da bir önceki kuşak gibi isyankar tavır sergilememesi- sistemin işleyişine burunlarını sokmamaları için müzik endüstrisine gerekli talimatları vererek yeni bir akım başlatmaya yöneltmişlerdir. O yüzden 1970'lerin ortası, bu isyan dalgası ve çiçek çocuklarının tavrının unutulmaya başladığı dönemlerdir. Yeni kuşağı, dans ve disco akım yöneltip, bedene seslenerek 'beyni' aradan çıkartmışlardır. Bu akımın yaygınlaşması ve benimsenmesi açısından kitle iletişim araçlarının önemi bir kez daha vurgulanmaktadır.

Disco'nun zenci sanatçı ve topluluklarla parlayışı esnasında Rock dünyasındaki üretim, bu niteliksiz furyanın gölgesi altında görünmesine karşın sürmüş ve devamlılığını günümüze kadar başarı ile sürdürmüştür (Eldem –Eti, 1985: 195).

Rock müzik isyanın müziğidir. Rock' çıların yaptığı her hareket; normal olanı kırmadır, kuralları bozmadır, isyan çığıdır. Genellikle siyah giyinirler ve ağır ağır yürürler. Rock müzik, ergenlerin kendilerini sorgulama ve isyan döneminde kendini ifade etmek adına dinledikleri müziklerin başında gelmektedir.

Genelde kullanılan enstrümanlar elektro gitar, bas gitar, bateri ve klavyedir. Pink Floyd, Metallica, Black Sabbath, Iron Maiden, Red Hot Chili Peppers, Radiohead, HIM, Beatles, Rolling Stone, The Doors, Deep Purple, Pearl Jam, Nirvana, Bill Haley, Elvis Presley, Led Zepplin, Queen, Bon Jovi, Scorpions, Ac/Dc, Red Hot Chili Peppers, Guns and Roses, Radiohead, U2, Muse, The Cranberries, Offspring vb. dünyaca ünlü isimler ya da gruplardır. Ülkemizde ise Mor ve Ötesi, Şebnem Ferah, Erkin Koray, Barış Manço, Cem Karaca, Özlem

Tekin, Hayko Cepkin, Teoman, Haluk Levent, İlhan İrem, Bulutsuzluk Özlemi, Athena, Üç Hürel vb. bu türün ünlü müzisyenleridir.

Heavy metal veya metal müzik 1960’lı yıllarda İngiltere’ de ve ABD’de gelişmeye başlayan rock müzik türüdür. Blues ve Rock’n Roll türlerini temel alır. Heavy metal; vokal olarak kalın seslere, çalgı olarak gitar ve elektrogitarların doğal seslerinin çarpıtılmasıyla veya değiştirilmesiyle oluşan distortion’a ve genel olarak fazla yüksek seslere dayanmaktadır. Pedal şeklinde olan distortionlar, ayakla kontrol edilebilen elektronik aletlerdir. Rock müzik ve metal müziğinin vazgeçilmez bir parçasıdır.

Metal müziği ilk olarak İngiltere de doğmuş bir müzik türüdür. Metal müziğin alt yapısını Led Zeppelin, Deep Purple, Queen gibi gruplar oluşturmaktaydı. Fakat gerçek anlamda metal müziği Black Sabbath grubuyla hayat bulmuştur. 70’lerde pek fazla popüler olmayan metal müziği 80’lerde çeşitli türlere ayrılmıştır ve dünyaya yayılmaya başlamıştır. Black Sabbath çıkardığı ilk albümünde isyan duygusunu şiddetli bir biçimde müziğine yansıtmaktaydı. O dönem için ilginç gelen şeyler yapıyor herkesten farklı giyiniyorlardı ve bu da insanlar tarafından garip karşılanıyordu. O zamanlarda İngiltere de yaşanan iç savaşlar onların bu müziği yapmasında esin kaynağı oluşturunuyordu. Black Sabbath grubu ilk çıktığında bir blues grubu olması da metalin blues müziğinden etkilenmemesini imkansız kılıyordu. Klasik müziğin birkaç unsurunu da içine katarak yoluna emin adımlarla devam ediyordu. 70’lerde daha çok rock müziğinin gölgesinde yaşamaya çalışan metal müziği 70’lerin sonu ve 80’lerin başında moda olmaya başlamıştı. Birçok grup deri kıyafetler giyerek sahneler çıkmaya başladılar ve birçok fan topladılar. Bu Yıllarda metal müziği gittikçe bölünmeye başlıyordu. Metalle ilgisi olmayan insanların da artık kendilerini metal kategorisinde görmeye başlaması gerçek heavy metal ruhunu yozlaştırmaya başlıyordu. “Heavy Metal görüş olarak da o kadar fazla dağılmıştır ki, zamanla tek çatı altında toplamak olanaksızlaşmıştır.(http://prog-cafe.blogspot.com/2009/09/metal-muzigin-tarihi-ve-gelisimi_07.html

Metal müzik; Black Metal, Death Metal, Doom Metal, Folk Metal, Glam Metal, Gotik Metal, Groove Metal, Manovar, Dio, Apocalyptica, Metalcore, Power Metal, Progresif Metal, Sludge Metal, Speed Metal, Alternatif Metal, Thrash Metal, Senfonik Metal vb. olmak üzere kendi içinde birçok türe ayrılmaktadır. Megadeth, Slayer, Sepultura, Cannibal Corpse, Overkill vb. bu türün temel temsilcileridir.

TASAVVUF MÜZİĞİ

Tasavvuf müziği vahdet-i vücud (vücudun birliği) anlayışıyla bestelenmiş dini yapıtlardan oluşur. Mevlevî Bektaşî Celvetî Gülşenî Halvetî Kadîrî Nakşî vb. tarikatlarda tasavvuf müziği varsa da bunların içinde sanat değeri taşıyan ve gelişmiş müzik Mevlevî müziğidir. İtrî Dede Efendi, Osman Dede, Ahmet Ağa gibi besteciler tarafından bestelenen Mevlevî ayinleri Türk tasavvuf müziğinin başyapıtlarıdır, Tasavvuf müziğinin önemli formları Mevlevî ayinleri dini peşrevler, ilahiler, naatlar, şugllar, mersiyeler, Bektaşî nefesleri, duraklar ve tevşihlerdir. (<http://www.delinetciler.net/forum/muzik-turleri/55131-tasavvuf-muzigi-tasavvuf-muzigi-nedir.html>).

Din, müziği etkilediği kadar müzikte dini etkilemiştir. Kutsal dinlerin tümü müziği ifade ve yakarı aracı olarak kullanmıştır. Musevilik mezmurlarla, Hristiyanlık ise kilise korolarının ayinleri ile ifade bulmuştur. İslam ilk çıktığı andan itibaren müzik olgusunu içerisinde barındırmış, kutsal kitabının okunuşundan, namaza çağrısına kadar, müzikle inananları arsında kopamayacak kutsal ve manevi bir bağ oluşturmuştur (Keklik, 2006: 1).

Türklerin İslamiyet ile tanışmalarından sonra hızlı ve büyük gelişme gösteren dinsel müzik biçimlerini genel olarak üç başlık altında toplamak mümkündür. Bunlar, Tasavvufî Halk Müziği, Tasavvufî Sanat Müziği ve Cami Müziği'dir (İmik, 2007: 14).

“Dini müzik denilince daha ziyade ilahi, münacat, naat, tekbir, mevlüd, temcid, tevhiş, salat, Allahümme-salli, ezan vs. gibi cami ve tekkede uygulama alanı bulan müzik türleri anlaşılmaktadır.” (Uludağ, 2004: 225).

Ahmet Özhan, Adem Şen, Hasan Kılıçatan, Recep Kapusuz, Sami Yusuf, Mehmet Emin Ay, Ercan Irmak, Mehmet Yetkin, Feyzullah Koç, Dervişhan, Hidayet Doğan vb. bu türün icracılarıdır.

TÜRK HALK MÜZİĞİ

Ülkemiz insanının yüzyıllardan beri kendi yöresel çalgı ve şivesiyle seslendirerek, üzüntüsünü ve sevincini paylaşarak ürettiği, onunla can bulduğu müzik çeşidimizdir. Türk Halk Müziği 1950'lere değin, Karacaoğlu, Köroğlu, Pir Sultan Abdal, Aşık Veysel, Neşet Ertaş, Muharrem Ertaş, Aşık Mahsuni Şerif gibi ozanlarla aşıklık geleneği can bulmuş, 1950'lerden sonra devlet koroları, TRT, halk

eğitimi merkezleri, özel kurslar, cemiyet ve dernekler ile müzik eğitimi veren okullardaki çalışmalarla güçlenmiştir (Yurga, 2002: 13).

Daha başka bir tanımla halk müziği; türküler, oyun havaları, maniler, koşmalar, tekerlemeler, oyun müzikleri, seyirlik ve tören müzikleri gibi halkın günlük yaşamını konu edinen sözlü-sözsüz, oyunlu-danslı müzikleri kapsar. Müziği yaratan kişiler genel olarak belli değildir ve notalaştırılmadığı için nesilden nesile kulaktan kulağa aktarılmaktadır. Müziğin aslının değişime uğraması ve halk müziği eserlerinin çoğunun anonim olması bu yüzdendir. Halk müziği, yöresel ve bölgesel dil ve müzik özelliklerini gösterir ve çoğu kez doğaçlamaya dayanır. Halk müziği anlaşılır, ezgisi-armonisi ve ritmi bakımından kolay ve yaşanan zamana, olaya ve güne uygun bir yapıdadır. Halkın yaşamına giren her türlü şey, halk müziğinin konusu olmaktadır (Kaygısız, 2000: 176, 364).

Halk müziği, bireyle sosyal yapıyı etkilemesi açısından hem uygulanan, hem de uygulamacı bir müziktir. Halk müziği, Türkiye’deki birçok müzisyen ve halkbilimci tarafından Türk kültür hayatının zamandan bağımsız, aşık bir gerçeği olarak sunulmaktadır... Halk müziğine popüler ilgi, büyük ölçüde 1970’lerin başlarında itibaren radyoda halk müziği programlarına giderek artan bir süre verilmesiyle oluşturuldu... Halk müziği ya da halk oyunları sınıfları bulunan okullar, dersane ve dernekler; ulusal kültüre, halkın müziğinin, dansının korunmasına, topluma yetenekli insanlar kazandırmaya ve Türkiye’nin uluslararası yarışmalarda başarıyla temsil edilmesine yaptıkları katkının önemini vurgulamaktadır (Stokes, 1998: 43-71-75).

Ali Ekber Çiçek, Arif Sağ, Musa Eroğlu, Çetin Akdeniz, Mehmet Erenler, Erol Parlak, Erdal Erzincan, Gülşen Kutlu, Muharrem Ertaş, Nida tüfekçi, Neşet Ertaş, Belkıs Akkale, Sadık Gürbüz, Talip Özkan, Muhlis Akarsu, Hasan Mutlucan, Mehmet Erenler, Kıvrıkcı Ali, Yavuz Top vb. bu türün bazı önde gelen icracılarıdır.

TÜRK SANAT MÜZİĞİ

Daha çok Osmanlı sarayında yaşamış ve yaşatılmış, Cumhuriyet Türkiye’si ile birlikte tüm ülke insanımıza mal olmuş, uzun eğitimler sonucu seslendirilebilen, yüzlerce makamı bulunan, yazıldığı notadan okunamayan ve çalınamayan, çalgısı ve notası standart olmayan, günümüzde halen sistem sorunları olan, üzerinde sürekli tartışılan ve tartışılacak olan, kendine özgü çalgıların yanında batı çalgılarını da benimseyen, ünlüler yetiştiren, assolistler çıkaran, III. Selim, İsmail Dede Efendi, Hacı Arif Bey, Tamburi Cemil Bey, Yesari Arif Ersoy, Münir Nurettin Selçuk, Sadi Işıl, Selahattin İçli, Şerif İçli, Suphi Ziya Özbekkan, Fehmi Tokay, Vedit Seyhun, Şevki Bey, İsmail Baha Sürelsan, Şemsettin Ziya Bey, Selahattin Pınar, Refik

Fersan, Avni Anıl, Şekip Ayhan Özışık gibi çok sayıda önemli besteciye tarihinde barındıran, bilimselleşmesi için müzik araştırmacılarını peşinden koşurtan ve en büyük özelliği olan teksesliliğinin yanında, son yıllarda çoksesli örneklerine de tanık olduğumuz müzik çeşidimizdir (Yurga,2002: 16).

Osmanlı ülkesine Batı müziğinin ilk girişi, XVII. yüzyılın sonlarından itibaren Batı'nın üstünlüğü ve Kuzey'de Rus devletinin doğuşu ile kendi aleyhine bozulan kuvvetler dengesini düzeltmek için Batı'ya dönmek zorunda kalan Osmanlı devlet politikasının bir sonucu olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemden önce de bazı Batı müzisyenleri İstanbul'a gelmiş olsalar bile makamsal ezgilerde kayda değer bir Batı etkilenmesinden söz edilemez (Levendoğlu, 2005: 259).

Osmanlı Devleti'nin kuruluş, yükseliş, duraklama ve gerileme dönemlerinde müzik; içerik, biçim, alan, teknik ve estetik yönlerinden farklılık göstermektedir. Örneğin Osmanlı'nın kuruluş ve yükselme döneminde 'mehter' önde durmakta, duraklama döneminde zevk, sefa, eğlence içerikli saray müziği, gerileme döneminde ise genel arayışlar müziğe yansımaktadır. İlk kez II. Mehmet (Fatih Sultan Mehmet) zamanında okullaşma olmuş ve Enderun'da müzik eğitimi verilmeye başlanmıştır. 16. yüzyılda divan edebiyatı müziğin önüne geçmiş ve müziği geride bırakmıştır. Mevlevi Yusuf Dede, Hafız Post, Merdek Dede, Aheni Ahmet Çelebi, Derviş Recep vb. besteciler 17. yüzyıldan sonra öne çıkmaya başlamışlardır. Bu yüzyılda; çevre eyaletlerdeki müzisyenlerin sanat merkezine dönüşen İstanbul' a gelerek saray ve konaklarda, tekkelerde, medreselerde ve vakıflarda müzik yapmaya başlamalarıyla, müzikteki gelişim hızlanmıştır. 18. yüzyılda divan şairlerinin eserleri bestelendi, dinsel ve dindışı eserler üretildi. Mustafa İtri, Nizam Çelebi, Derviş Ali, Bekir Çavuş ve Vardakosta Ahmet Ağa 18. yüzyılın ilk akla gelen önemli bestecileridir. 19. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren müzik değişime uğramaya başlanmıştır. Eski tarzı sürdürmekte direnen besteciler olsa da diğerleri çoğu şarkı biçiminde hafif eserler üretmişlerdir. İlerleme, sadece Mevlevi ve Bektaşî müziğinde görülmektedir. İsmail Dede Efendi, Rıfat Bey, Zekai Dede, Hacı Arif Bey, Faik Bey, Şevki Bey, Bolahenk Nuri Bey, Şakir Ağa 19. yüzyılın önemli bestecileridir. 20. yüzyılın başlarında ise Osmanlı Müziği gerilemiştir. Muzıka-yı Hümayun'un kurulmuş olmasına karşın, geleneksel Osmanlı sanat müziği, usta-cırac ilişkisi içinde kulaktan kulağa aktarılmaya dayalı kuramsal temellerine oturtulmaya çalışılmıştır. Usul, makam ve nota yazısı belirli kurallara bağlanarak, derlenip notaya alınmıştır. Hüseyin Sadettin Arel, Rauf Yekta Bey, Mesut Cemil, Suphi Ezgi ve Ali Rıfat Çığatay bu işlerin öncüleri olmuştur. Keman, ud, lavta, tambur, ney, santur, kanun gibi çalgılar standartlaştırılmış ve çalınış teknikleri üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Fahrettin Dede, Avni Konuk, Fehmi Tokay ve Nuri Halil Poyraz bu dönemin önemli bestecilerindendir (Kaygısız, 2000: 149-157).

Türk müziğindeki başlıca çalgılar, ud, kanun, keman, ney, tambur, lavta, klasik kemençe, rebab, santur, kudüm, def ve zil’dir. Ahmet Özhan, Alaaddin Yavaşca, Bülent Ersoy, Coşkun Sabah, Emel Sayın, Hamiyet Yüceses, Behiye Aksoy, Gönül Yazar, Zeki Müren, Muazzez Abacı, Muazzez Ersoy, Saadettin Kaynak, Nesrin Sipahi, Nalan Altınörs, Avni Anıl, Müşerref Akay, Arif Sami Toker, Yıldırım Bekçi, Safiye Ayla, Gönül Akkor, Zekai Tunca, Samime Sanay, Müzeyyen Senar vb. sanatçılar T.S.M.’nin bazı öncü yorumcularındandır.

KAYNAKLAR

- Akkaş, Salih. Müzik Tarihi. Ankara: Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Bölümü,1996.
- Berenth, Joachim. Caz Kitabı Ragtime’dan Fusion ve Sonrasına. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2003.
- Cengiz, Recep. “Sosyolojik Bir Olgu Olarak Müzik (Tokat Örneği)”. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi 4-18. (2011).
- Dister, Alain. “Rock Çağı”. Çev. Renan Akman. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2002.
- Dorsay, Atilla. Ne Şurup-Şeker Şarkılardı Onlar... Kişisel Bir 20. Yüzyıl Pop Müzik Tarihi. İstanbul: Remzi Kitapevi, 2003.
- Eldem, Burak ve Eti, İzzet. Rock Tarihi... Ve Başkaldırdı Apollon. İstanbul: İmge Yayınları, 1985.
- Erol, Lütfü. Neden Klasik Müzik... Klasik Müziğe İlgi Duyanlar İçin Kılavuz Kitap. Ankara: Yurtrenkleri Yayınevi, 2001.
- Fubini, Enrico. Müzikte Estetik. Ankara: Dost Kitapevi Yayınları, 2006.
- Göksoy, Erdal. Dünden Bugüne Caz. İstanbul: Ahtapot Müzik Yayınları, 1988.
- Güngör, Nazife. Sosyokültürel Açından Arabesk Müzik. İstanbul: Bilgi Yayınevi, 1990.
- Jöntürk. Bir Gençlik Çılgılığı Hiphop Kültürü. İstanbul: Akyüz Yayın Grubu, 2003.
- İmİK, Ünal. Sosyal Statünün Müziksel Beğeniye Etkileri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.
- Kahyaoğlu, Orhan. Caz ve Ötesi. İstanbul: Everest Yayınları, 2003.
- Kaygısız, Mehmet. Türklerde Müzik. İstanbul: Kaynak Yayınları, 2000.
- Keklik, Semra. Din ve Müzik Etkileşimi (Şanlıurfa Müziği Örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Şanlıurfa: Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.

Keseroğlu, Ercan. Caz Müziğinin Gelişim Süreci ve Etnik Müziklerle Etkileşimi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.

Levendoğlu, Oya. “Tarih İçinde Geleneksel Türk Sanat Müziği ve Diğer Kültürlerle Etkileşimleri”. (2005) 16.12.2012

[http://sbe.erciyes.edu.tr/dergi/sayi_19/13-%20\(253-262.%20syf.\).pdf](http://sbe.erciyes.edu.tr/dergi/sayi_19/13-%20(253-262.%20syf.).pdf)

Özer, Sayım Seçkin. Arabesk Müzik ve Türk Musikisi Arasındaki Etkileşimlere Genel Bir Bakış. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.

Özeren, Alp. “Popüler Müzik ve Toplumsal Yaşam Kalitesi”. (2005) 16.12.2012
http://www.muzikegitimcileri.net/bilimsel/bildiri/A-Ozeren_3.pdf

Say, Ahmet. Müzik Ansiklopedisi. Ankara: Başkent Yayınevi, 1992.

Say, Ahmet. Müziğin Kitabı. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları, 2001.

Sermet, Cüneyt. Cazın İçinden. İstanbul: Pan Yayıncılık, 1999.

Stokes, Martin. “Türkiye’de Arabesk Olayı”. Çev. Hale Eryılmaz. İstanbul: İletişim Yayınları, 1992.

Uçan, Ali. Müzik Eğitimi Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları, 1997.

Uludağ, Süleyman. İslam Açısından Müzik ve Sema. İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2004.

Yıldırım, Vural. “Popüler müzik ve Müzikal Kimlik”. (2004) 16.12.2012

http://www.muzikegitimcileri.net/bilimsel/makale/V-Yildirim_3.html

Yurga, Cemal. 20. Yüzyılda Türkiye’de Popüler Müzikler. Ankara: Pegem A Yayınları, 2002.

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Rap> 15.09.2013

http://prog-cafe.blogspot.com/2009/09/metal-muzigin-tarihi-ve-gelisimi_07.html 15.09.2013

http://www.turkcebilgi.com/ansiklopedi/t%C3%BCrk_pop_m%C3%BCzi%C4%9Fi
15.09.2013

<http://www.delinetiler.net/forum/muzik-turleri/55131-tasavvuf-muzigi-tasavvuf-muzigi-nedir.html> 15.09.2013